

Mohli jsme ve filmu *The Crossing* sledovat typický průběh cesty lidí utíkajících ze Sýrie? — Pro Syřany, kteří zvolí cestu přes Středozemní moře z Afriky, ať už z Egypta či z Lybie, to byl obrázek vystihující typickou realitu. Většina Syřanů se však do Evropy nedostala touto náročnou cestou, nýbrž takzvanou balkánskou trasou, která není tak nebezpečná. Ta vede přes Turecko do Řecka, zejména na ostrov Lesbos. Plavbu lidé obvykle absolvují na gumových nafukovacích člunech, protože ostrov je vzdálen jen cca 30 km. Odtud se přes různé země dostávají do států EU, zejména do Německa.

Z celkového počtu, tzn. ze zhruba jednoho milionu Syřanů, kteří do Evropy přišli, jen deset procent z nich podstoupilo cestu, kterou jsme viděli v dokumentu. Přes Středozemní moře do Itálie, případně Španělska či na Maltu se do Evropy dostávají především lidé ze zemí západní a severní Afriky. Tato trasa je extrémně drahá a nebezpečná. Za místo na lodi z Egypta žádají pašeráci kolem 6000 € (cena se liší podle jednotlivých národností – pro Syřany je mnohem vyšší než například pro Senegalce), cesta balkánskou trasou vyjde Syřany na cca 2000 € za osobu (děti platí stejnou cenu jako jeden dospělý). Tato čísla jsou samozřejmě neoficiální, získaná na základě rozhovorů s několika desítkami Syřanů, kteří odcházeli do Evropy v období mezi srpnem 2015 a únorem 2016.

Pro srovnání: v Egyptě nyní žije cca 118 000 syrských uprchlíků, v Turecku odhady hovoří až o 2,7 milionech.

Ovšem nutno dodat, že po dohodě EU a Turecka z března roku 2016 o navracení ilegálních imigrantů, se cesta z Egypta do Itálie opět dostává do popředí. Podle posledních údajů z června 2016 je nejvyužívanější cestou do Evropy trasa z Lybie do Itálie či Španělska (za měsíc červen 22 500 lidí). Libye se po odstranění plukovníka Kaddáfího jako stát prakticky rozpadla a je nyní rájem pro pašeráky.

Žijete-li se svou rodinou v současné Sýrii, co prožíváte? — Po celé Sýrii se lidé musí vypořádávat s každodenní válečnou realitou. Čtyři věci prožívají bez výjimky všichni: **Strach**; ve městech dochází k výbuchům aut i sebevražedných atentátů. Zvyšuje se zde počet bombardování, dokonce záměrného bombardování civilních cílů včetně nemocnic. Mnoho lidí zmizelo beze stopy nebo bylo zabito ostřelovači. Když ráno lidé vyjdou ven, nemají jistotu, že se večer vrátí. **Beznaděj**; válka trvá už pět let. Syřané nechápou, jak mohla situace dojít tak daleko, když všechno začalo pokojnými demonstracemi proti režimu. Dva nebo tři roky lidé věřili, že válka skončí každým dnem. Pořád doufali, že se situace zlepší. Ale nyní už tu naději nemají. Ztratili perspektivu. **Inflace**; válka zdražila

vše – hlavně spotřební zboží, léky, potraviny. Ceny vzrostly desetinasobně, zatímco platy zůstávají stejné. Před válkou byl 1 USD 60 syrských liber, nyní je to 480 syrských liber. Průměrný plat je přitom kolem 200 USD měsíčně čili 12 000 syrských liber. Mnoha lidem se tak radikálně zhoršila ekonomická situace, že i to je nutí k odchodu ze země. Ceny se mění velmi rychle. Kilo rajčat stojí jeden týden 300 liber (cca 20 Kč), za dva týdny už 750 liber. Ceny základních potravin jsou buď vysoké, nebo tyto potraviny nejsou vůbec. A situace se stále zhoršuje. **Rozpad vzdělávacího systému;** v Sýrii funguje necelá polovina základních škol, středních škol ještě méně. Lidé odcházejí především kvůli dětem, za současné situace pro ně vzdělání není a nebude, jejich děti tu tedy nečeká žádná budoucnost.

Podíváme-li se na čísla, pak [podle UN OCHA](#) (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), z celkových cca 17 milionů obyvatel, kteří v Sýrii zůstávají, jich 13,5 milionů potřebuje humanitární pomoc, z toho 6,5 milionu tvoří děti (více k humanitární situaci [v Otázkách a odpovědích k filmu The Syrian Love Story](#) – pozn. red.). Dále 11,5 milionů Syřanů potřebuje zdravotní péči, 12 milionů vodu a sanitární prostředky. Jak už bylo řečeno, systém vzdělávání se de facto rozpadl. Potřeby ve vzdělávání se daří naplňovat jen ze 33 %. Celkem 2,7 milionů dětí nechodí do školy. Mnoho škol bylo zničeno. V těch, které stále stojí, často přebývají ti, co museli uprchnout. Jiné školy jsou zavřeny z bezpečnostních důvodů. Ve školách, které zůstávají otevřené, chybějí učitelé, pomůcky. V mnoha z nich jsou špatné sanitární a hygienické podmínky, což má za následek šíření infekčních chorob. Neformální vzdělávání téměř neexistuje. To vše má za následek zhoršování psychické kondice dětí, zvýšení počtu dětí pracujících, jejich verbování do ozbrojených složek, uzavírání předčasných sňatků. Nejhorší je situace na územích, která byla nebo jsou pod kontrolou Islámského státu.

Jaký má člověk důvod v Sýrii nadále zůstat i po pěti letech nekončícího konfliktu? — Sýrie jako jednotný stát dnes neexistuje, rozpadl se do několika částí. Důvody, proč lidé zůstávají, se liší v závislosti na tom, ve které části země žijí. Téměř 9 milionů z odhadovaných 17 milionů Syřanů, kteří [k srpnu 2016 v Sýrii zůstávají](#), žije v oblastech, nad nimiž má kontrolu Bašár Asad a jeho armády. Ve velkých městech, v Damašku či Latakii, se každodenní život blíží tomu, jak vypadal před vypuknutím konfliktu – tedy až na občasný výbuchy. Pokud aktivně nevystupujete proti režimu, můžete zde relativně bezpečně žít.

Část Syřanů žije na území ovládaném IS (necelý milion). Jedná se o sunnitské muslimy. Část z nich tu žije dobrovolně a část se tu

ocitla de facto ve vězení. Část obyvatel Sýrie žije na územích, která jsou pod kontrolou různých milic - Fronta an-Nusrá, Svobodná syrská armáda, koalice Džaiš al-Fatah atd. Místní obyvatelé s těmito milicemi většinou sympatizují nebo se jim prostě podřídili. A naopak většina těchto milic se snaží s civilním obyvatelstvem vycházet co nejlépe a nijak výrazně je v jejich právech neomezuje. Přibližně 3 miliony lidí žijí na severu v oblasti Rojava neboli v syrském Kurdistánu. Obyvatelstvo tvoří ze 60 % Kurdové, zbytek jsou Arabové. Přebývá zde i přes 200 000 vnitřních uprchlíků. V Rojavě vládne kurdský marxistický režim pod vedením strany PYD. Rojava má i své vlastní milice SDF, které jsou tvořeny z kurdských, křesťanských a arabských jednotek a Rojavu brání před Islámským státem a Frontou an-Nusrá. Přistoupili na jakýsi „sňatek z rozumu“ s Asadem a navzájem na sebe zatím neútočí. Hned po Islámském státu se nepřítelem číslo dva pro kurdský režim v Rojavě stává spíše sousední Turecko než Asadova armáda. Turecký prezident Erdogan už prohlásil, že jeho cílem je zničení kurdského režimu v Sýrii kvůli jeho napojení na PKK – Kurdskou stranu pracujících, která má zastoupení v tureckém parlamentu a je trnem v oku turecké vládní straně pro své hájení kurdských zájmů. Turecko nechce dovolit kurdským jednotkám, aby překročily řeku Eufrat, kde už je území Islámského státu. Je možné, že v budoucnu se bude v povodí Eufratu odehrávat kurdsko-turecká válka (za tichého souhlasu Asada, Ruska a USA).

Nejčastější důvody, proč Syřané nadále zůstávají na území svého rozpadlého státu, můžeme shrnout do několika bodů: žijí v oblasti, kam válka ještě přímo nevtrhla,

- jsou pod kontrolou milic, které je nepustí mimo své území,
- nemají kam a kudy utéct; Turecko uzavřelo hranici, Libanon a Jordánsko už uprchlíky nepřijímají a irácký Kurdistán hranici se Sýrií také uzavřel – dostat se nyní ze Sýrie je téměř nemožné,
- peníze – cesta ze Sýrie vede jen přes pašeráky a je velmi drahá; například přechod hranice do Turecka s pašerákem stojí cca 1000–2000 USD na osobu a je velmi riskantní,
- rodinné vazby – lidé často zůstávají kvůli svým rodičům či prarodičům, kteří už ze Sýrie odejít nechtějí, nebo ze zdravotních důvodů nemohou,
- půda – mnoho Syřanů živí jejich pole a sady a oni je nechtějí opustit, protože pokud je přestanou obdělávat, byt jen na rok, vše padne ladem,
- neodešli včas a nyní už je to příliš komplikované; když na počátku eskalovaly protesty proti Asadovi, lidé odcházeli ze strachu z perzekucí ze strany Asada, v té době bylo třeba možné si přes různé mafie koupit v Damašku evropské vízum za cca 3000 € – to už v současné době není možné.

Co to obnáší být uprchlíkem ve své zemi? — Podle UN OCHA je v rámci Sýrie 6,6 milionů vnitřních uprchlíků. To jsou lidé, kteří uprchli z ohnisek bojů na jiná místa v rámci syrského území, která jsou bezpečnější (ačkoli zcela bezpečné místo v Sýrii dnes už neexistuje). V Sýrii funguje systém širších rodin a opravdu silná rodinná soudržnost, takže většina těchto vnitřních uprchlíků žije u příbuzných.

Statisíce Syřanů ale žijí v některém ze syrských uprchlických táborů; například na kurdeckém území jsou takových táborů desítky – Mištanur v Kobani, New Ruz atd. V nich je situace daleko horší než třeba v táborech v Iráku, Turecku apod. Doručovat sem humanitární pomoc je často nemožné, protože tábory se rozkládají na území kontrolovaných rebely nebo na místech, kam není možné se dostat přes kontrolní stanoviště Islámského státu. Tábory jsou také na severu Sýrie u hranic s Tureckem, sem utíkají lidé z oblasti Aleppo. Humanitární pomoc tam pro změnu nedorazí kvůli tureckému embargu. Některé tábory se navíc stávají cílem bombardování. Uprchlícké tábory se nacházejí i v Damašku, ty jsou bezpečnější.

Jedinou výhodu jakožto vnitřní vysídlenec máte v tom, že jste ve vlastní zemi, máte možnost legálně pracovat a dorozumíte se. Ovšem sehnat práci je stejně často problém.

Jakou perspektivu máte jako syrský uprchlík v sousední zemi? — V sousedních zemích pobývá většina lidí utíkajících ze Sýrie. Za posledních pět let syrského konfliktu byla polovina z původních 22 milionů obyvatel Sýrie nucena opustit svoje domovy – 6,6 milionu je vnitřních uprchlíků a dalších 4,7 milionu žije v okolních zemích. Z toho 2 620 000 Syřanů přebývá v Turecku, 1 100 000 v Libanonu, 650 000 v sousedním Jordánsku a 250 000 na severu Iráku v tzv. iráckém Kurdistánu. Jordánsko ani Libanon už Syřany nepřijímají. Irácký Kurdistán hranice uzavřel, Turecko také. V každé z těchto zemí panují jiné podmínky. Například v Jordánsku uprchlí Syřané žijí ve velkých táborech obehnaných plotem. Nemají právo pracovat, jsou zcela závislí na humanitární pomoci, nemohou se vrátit ani se tu o sebe sami postarat. Jejich frustrace roste, někteří v těchto podmínkách žijí už čtyři roky. Tábory jsou izolované od okolního světa, často stojí někde v poušti. Uprchlíci dnes sice nebydlí ve stanech jako na začátku, byly sem dopraveny unimobuňky, to však frustraci zde uvězněných lidí nijak nezmenšuje.

V iráckém Kurdistánu jsou uprchnuvší také závislí na pomoci nevládních organizací. Většinou rovněž žijí v táborech v unimobuňkách a rovněž nemají právo pracovat. Každá rodina však alespoň dostává kartičku jako průkaz, který je opravňuje k získání určitého

obnosu peněz, s tím hospodaří. Finanční pomoc činí cca 300 USD na měsíc pro jednu rodinu.

V Turecku si mnoho Syřanů pronajalo domy, jiní bydlí v táborech. Najít v Turecku práci je pro ně jednodušší, neboť turecká ekonomika vzkvétá a potřebuje levnou pracovní sílu. Pracuje zde i mnoho dětí, aby pomohly uživit rodinu.

S čím musí uprchlík na cestě do Evropy počítat? — Stejně jako ztratili naději ti, kteří v Sýrii zůstávají, nemají před sebou žádnou perspektivu ani ti, kteří už několik let žijí v bezvýchodných podmínkách uprchlických táborů v sousedních zemích. Stačí, aby někdo přišel s nabídkou, že může zařídit cestu do Evropy, a všichni, kdo na to mohou sehnat peníze, ani na okamžik neváhají. S čím musí počítat? Musí počítat s tím, že všechno opouští. Nesmí si s sebou nic vzít, pašeráci mu vše vyhodí, často i příruční zavazadlo. Takový člověk je zcela v rukách pašeráků, které zajímají jen peníze a kteří nijak neodpovídají za bezpečnost uprchlíků, ti jsou pro ně jen chodící peněženky. Cesta je nebezpečná, stresující a zdlouhavá. Lidé často nemají nic k jídlu ani k pití. Kdo se na takovou cestu vydá, musí počítat i s tím, že ji nepřežije. Pro mnoho prchajících je to prostě zkouška boží vůle.

Často cestu podnikne pouze jeden člen rodiny, zpravidla muž, který celý proces sám vyzkouší, a teprve pak na základě jeho instrukcí vyráží zbytek rodiny. Některé rodiny volí opačný model, pošlou ženu, ta získá azyl a v rámci takzvaného slučování rodin je dovoleno, aby za ní do Evropy přijel i zbytek rodiny. Toto slučování ale neumožňuje všechny země – nyní je omezují Německo i Švédsko. Navíc azylové řízení je velmi zdlouhavé.

Jak funguje pašerácká síť a kdo ji vlastně tvoří? — V každé zemi vypadá pašerácká síť trochu jinak, tvoří ji zejména domorodci. Ti mají vazby na místní armádu, policisty, pohraničníky a úředníky, které podplácí, a proto celý tento systém může fungovat. Na syrsko-tureckých hranicích například operuje na syrské straně syrský převaděč, který podplatí turecké pohraničníky, ti nechají skupinu projít. Na turecké straně už si je převezme turecký převaděč, který je dovede na pobřeží a tam jim zase jiný převaděč dá člun. Dál se musí uprchlíci dostat sami. Proti těm, co poskytují čluny, turecká policie nezasahuje, je rovněž podplacená. Byznys s uprchlíky je nyní údajně výnosnější než obchod s drogami či zbraněmi.

Co čeká migranty po úspěšném překonání všech překážek v samotné Evropě? — Podmínky v každé zemi jsou odlišné. Například ve Švédsku, které přijalo 150 000 uprchlíků (údaj ke konci roku 2015), nejvíc na počet obyvatel, jsou podmínky velmi těžké. Lidé jsou nejdříve umístěni v detenčních táborech, kde dostávají příspěvek na jídlo. Ubytování mají zdarma. Děti do 18 let musí okamžitě nastoupit do škol. Ale dospělí, dokud nemají přiznaný azyl, se nesmí účastnit jazykových kurzů a nemají povoleno pracovat. To je velmi frustrující, řízení totiž trvá něco přes rok.

V Německu je to podobné, ale žadatelé o azyl zde dostávají cca 320 € na osobu na měsíc, jednou tolik co ve Švédsku. A dospělí mohou hned navštěvovat kurzy němčiny. Další výhodou je, že zde žije širší syrská komunita, takže příbuzní, kteří přijeli dříve, pomáhají těm nově příchozím se začlenit.

Většina uprchlíků po příchodu do Evropy zažívá frustraci, stesk po domově, rozčarování, samotu. Trpí depresemi. Většinou mají jiná očekávání. V Sýrii lze potkat rodiny, které se vrátily z Německa zpět, protože jim chyběla širší rodina. Nemohly se sžít s tím, jak v Evropě lidé žijí izolovaně.

Co se bude dít v nejbližších letech – s těmi, co odešli, i s těmi, co odejít nemohli? — Vše záleží na tom, za jak dlouho válka v Sýrii skončí, kdy bude poražen tzv. Islámský stát a jak se vlivné mocnosti dohodnou na novém uspořádání Sýrie. Dnes o dění v Sýrii rozhodují především Rusko, Írán, Turecko, Saudská Arábie a Katar (USA jen omezeně). Tyto země mají v Sýrii své zájmy a každá podporuje některou z válčících stran. A právě kvůli této externí podpoře trvá válka tak dlouho – jednotliví váleční aktéři se nemohou vyčerpat, protože každý má zajištěn neustálý přísun peněz a munice ze zahraničí.

Když mluvíte se Syřany v Turecku, Jordánsku i Evropě, říkají vám, že se chtějí vrátit, svou zemi milují. Pro většinu je ale nepředstavitelné, že by měli dál žít pod Asadem, kterého považují za viníka války a válečného zločince. Pokud se situace stabilizuje, většina se nejspíše vrátí zpět. Určitě ti z okolních zemí a jistě i mnozí z těch, kteří odešli do Evropy.

Text napsala — Markéta Kutilová, novinářka a humanitární pracovníce, Femisphera

Editaci za Jeden svět provedl — Oldřich Vágner

Literatura

Bauer, Wolfgang a Krupař, Stanislav.
Přes moře. S uprchlíky na cestě
do Evropy. Grada, Praha 2015.

Jarlbro ,Olof. Refuge.
Rough Dog Press,
Helsingborg 2015.

Klicperová, Lenka a Kutilová,
Markéta. Islámskému státu
na dostřel – Válka v Sýrii očima
novinářek Lenky Klicperové
a Markéty Kutilové.
Mladá fronta, Praha 2015.

Yazbek, Samar. The Crossing:
My Journey to the Shattered
Heart of Syria. Rider, London 2015.

Internet

Migration Policy Centre
migrationpolicycentre.eu

Syrian Refugees
syrianrefugees.eu

United Nations Office
for the Coordination
of Humanitarian Affairs
unocha.org/syria

UNHCR
unhcr.org
unhcr-centraleurope.org/cz

BBC Middle East:
Syria Profile
bbc.com/syriaprofile

Relief Web
reliefweb.int/country/syr